

Hoofstuk 7

Die Bedieningspraktyk

Riglyne vir 'n Nuwe Bedieningspraktyk

7.1. Inleiding

Praktiese teologie – met gemeentebou as deelvak – het die verantwoordelikheid om gedurig krities in sy verhouding met sy *teorie* en *praxis* te staan. As kritiese teologie word daar voortdurend kritiese vrae aan die *teorie* en *praxis* gestel. Vanuit 'n missionêre blik is 'n *teorie* geskep, waarmee daar na die *praxis* beweeg kan word. Hierdie hoofstuk sal hom bemoei om riglyne neer te lê aan gemeentes wat missionêr in fokus wil wees en gemeenteboubeginsels rondom sy geboue wil toepas.

Vanuit die navorsing wat in hierdie verhandeling gedoen is, het die volgende insigte in verband met kerkgeboue na vore gekom:

- a. Die Ou- en Nuwe Testament het bewys dat God nie in 'n pragpaleis of gebou aanbid hoof te word nie, maar dat 'n nomadiese tent vir God goed genoeg is. Enige plek is aanvaarbaar – geboue is nie heilig nie, God is heilig. Dit maak nie saak waar God aanbid word nie, maar dát Hy aanbid word, is belangrik.
- b. Gemeentes wat alreeds geboue besit hoof nie hulle geboue te verkoop om ander geboue te huur in 'n poging om 'n missionêre bediening na te jaag nie. Tradisie en sentiment speel nog steeds 'n baie groot rol in die Suid-Afrikaanse kerkvolk rondom hulle kerkgeboue en hierdie gevoelens word gerespekteer.
- c. Kerkgeboue neem wel die fokus van gemeentes weg van hulle missionêre verantwoordelikheid en slurp dikwels kosbare fondse op om die geboue te onderhou.
- d. Mega- en groot gemeentes – 500 tot 10 000 lidmate – wat veral in die stede voorkom, sal gewoonlik die behoefte aan eie kerkgeboue hê, omdat gemeente-

wees makliker vanuit 'n permanente gebou bedryf word. Alternatiewe geboue is gewoonlik nie vir sulke groot gemeentes bekombaar om te huur nie.

- e. Daar wel 'n alternatiewe vir gemeentes is wat die behoefte het aan 'n goeie kerkkompleks om 'n vierende, delende, lerende en uitreikende gemeente te wees. Gemeentes soos:
- i. Kleiner plattelandse gemeentes wat pas afgestig het of wil afstig.
 - ii. Gemeentes waar die groei van lidmaatgetalle beperk is en hulle nie 'n kerkgebou besit nie.
 - iii. Gemeentes wat blootgestel word aan die geweldige demografiese verskuiwings in die platteland en stede, wat op die huidige oomblik in Suid-Afrika plaasvind en wat as gevolg van die gemeentes se getalle die bekostigbaarheid van eie kerkgeboue te duur maak.
 - iv. Kleiner gemeentes – 100 tot 500 lidmate – vir wie die oprigting of eienaarskap van kerkgeboue in die huidige omstandighede te riskant is of finansiëel nie haalbaar is nie.
 - v. Gemeentes wat met jarelange pogings nie finansiëel die mas kan opkom om eie kerkkomplekse te bou nie of wat weens vervalle kerkkomplekse, te hoë herstelkoste in die gesig staar en die geboue eerder wil verkoop.

Vir hierdie gemeentes wil die skrywer riglyne op die tafel plaas om nuut na die inrigting van kerkgeboue te kyk. Dit word in gedagte gehou dat die kerkvolk in Suid-Afrika 'n sentiment rondom die besit van 'n eie kerkgebou het, soos die navorsing bewys het. Hierdie voorstelle is derhalwe slegs riglyne hoe gemeentes gefasiliteer kan word om uiteindelik nuut oor kerkgeboue te dink en indien hulle nie eie kerkgeboue wil besit nie, hoe daar te werk gegaan kan word om dit in te rig.

7.2 Die Gemeentebouproses

Dit sal voordelig vir 'n gemeente wees as sy eers die gemeentebouproses deurloop, alvorens daar na kerksake omgesien word. Die volle gemeentebouproses word egter in al sy fases deurloop: motivering, missieformulering, gemeente-analise, strategiese beplanning, doelwitformulering, sisteembenadering, implementering,

evaluering, stabilisering en herhaling. Die rede hiervoor is dat die gemeente haar eie missie daaruit kan formuleer om uiteindelik met 'n bepaalde fokus vorentoe te beweeg.

Dit maak die proses om die nuwe visie oor kerkgeboue aan die gemeente te verkoop, net soveel makliker. Wanneer 'n gemeente eers haar werklike identiteit en roeping in Jesus Christus en haar missionêre opdrag verstaan, is dit gewoonlik so dat mense belangrik word en nie geboue nie. Dit is ook voordeliger as 'n fasiliteerder die gemeentebouproses begelei om te verseker dat die proses van die begin af reg verloop. Indien die gemeente besluit om die gemeentebouproses te deurloop, is dit wel belangrik dat die predikant/e van die gemeente 'n kursus in gemeentebou deurloop, want as die pastor/s van die gemeente nie op die proses inkoop en dit begelei nie, is dit doodgebore.

7.3 Die Kerkgebou

Indien 'n gemeente ingekoop het op die gemeentebouproses en die fokus verskuif dus om eerder nie 'n eie kerkgebou op te rig nie, kan 'n gemeente die volgende riglyne in gedagte hou. 'n Aanvangsgedagte kan wees om 'n gebou te leen of te huur – die voorkeur opsie. Dit is raadsaam as die gemeente se siening wegkeer van 'n eie gebou, al is dit ook hoe eenvoudig, aangesien die gedagte aan eie geboue aanleiding gee tot die behoefte aan duurder en beter geboue. Die ideaal is om sover as moontlik met die omskakeling van die gehuurde gebou kontant te bou, nadat voldoende fondse gespaar is. Wend pogings aan om die nodige verbeteringe sonder skuld aan te bring, omdat daar gewoonlik 'n goeie rede is waarom voldoende fondse nog nie beskikbaar is nie. Hierdie konsep van bou is relatief goedkoop en dit neem nie jare om af te handel nie. Christus wil hê dat ons in die wêreld – waar Hy alreeds werk – betrokke sal raak en dan sal Hy deur sy voorsiening op die regte tyd aan 'n gemeente die nodige fondse voorsien. “Die Here sal sy goeie voorraadskuur, die hemel, vir jou oopmaak om vir jou land reën te gee op die regte tyd, om alles wat jy doen te seën. Dan sal jy aan baie nasies kan leen, maar self sal jy nie hoef te leen nie” (Deut. 28:12). Onthou hoe kleiner die uitgawes van die fasiliteitskwadrant gehou kan word, hoe meer fondse is

daar vir die ander drie kwadrante beskikbaar. Dit is die een kwadrant waar die meeste gespaar kan word.

Wanneer die kerkraad besluit om nie kerkgeboue op te rig nie, maar eerder 'n bestaande fasiliteit te omskep, is dit uiters belangrik dat die proses deeglik aan die gemeente voorgelê word, sodat hulle daarop kan inkoop en eienaarskap kan aanvaar. 'n Voorstel is dat 'n werksessie oor die kerkfasiliteite met 'n bekwame fasiliteerder gehou word. Nooi gemeentede uit om aan die werksessie deel te neem. Indien die werksessie die gemeente se fokus vanaf geboue na missionêre bediening verskuif, kan dit daarna in 'n gemeentevergadering aan die gemeente gekommunikeer word. Deurlopende, deeglike kommunikasie is belangrik en genoeg tyd is nodig om die proses by lidmate te laat insink. Gun die proses 'n tydperk van ontvriësing en motivering en moenie dit ryp druk nie. Dit sal goed wees as 'n gekose kommissie tydens groepshuisbesoeke met gemeentede praat om sodoende die druk van die predikant af te haal. Gemeentede aanvaar dan eienaarskap van die projek en sodoende is dit nie slegs enkele lede van die gemeente of die predikant se projek nie. Ruim veral tyd in om individuele gesprekke met ontevrede lidmate te voer. Dit is insiggewend en dus raadsaam om die lae koste-aspek in die beplanning van so 'n kerkentrum uit te wys. Die roeping wat die gemeente as God se kinders veronderstel is om uit te leef en wat dit alles behels, word ook duidelik aan die gemeente voorgelê.

Indien die proses aanvaar word, sal dit raadsaam wees om vanuit gemeentede 'n kommissie saam te stel, verkieslik nie groter as tien persone nie, om 'n ondersoek te loods na bestaande fasiliteite in die missionêre bedieningsarea wat gebruik kan word as kerkfasiliteit.

7.3.1 Keuse van Fasiliteit

Wanneer die gemeente eienaarskap aanvaar van die idee om nie 'n eie kerkgebou te besit nie, sal die volgende logiese stap wees, om na 'n geskikte gebou te soek wat die gemeente sal kan akkommodeer. Die dryf in die soeke na 'n kerkfasiliteit moet funksioneel, eenvoudig en bekostigbaar wees. Die voorkeupsie is om 'n gebou te

soek wat die gemeente kan huur en nie leen nie. Die skrywer verkies dié opsie, aangesien daar dan kontraktuele ooreenkomste aangegaan kan word in terme van die gebruik van die fasiliteit, strukturele veranderinge om die binnekant van die gebou erediensvriendelik te maak en die tydperk van gebruik vasgestel kan word. Dit beskerm die gemeente ook ten opsigte van finansiële uitgawes wat aangegaan mag word om die gebou in te rig, die huur – die eskalاسie daarvan – en die verantwoordelikheid van elke party tydens die ooreenkoms. **Bylaag B** is 'n voorbeeld van sodanige verhuringsooreenkoms wat as proforma gebruik kan word indien 'n eie verhuringsooreenkoms opgestel word.

Die soeke na die geskikte gebou om te huur maak verskeie opsies aanvaarbaar: Gemeenskapsentrums, gimnasiums, teaters of enige ander geskikte ruimte. Die keuse van gemeenskapsentrums, gimnasiums en teaters is egter nie die voorkeur opsie nie, aangesien dié lokale uiters beperk en moeilik bekombaar is. Wat wel belangrik is, wanneer daar na 'n geskikte gebou gesoek word, is dat die gebou multifunksioneel aangewend kan word. 'n Gebou met 'n plat oppervlakte en verskuifbare stoele bly die beste keuse, aangesien dit vir erediensdoeleindes, as kerksaal en vir opvoerings gebruik kan word. Die erediensarea se kapasiteit kan ook met tot 20% verhoog word deur losstaande, verskuifbare stoele te gebruik. Dit bied ook die opsie om 'n erediensarea te skep wat gemaklik vol of gemaklik leeg kan wees met die kreatiewe plaas van stoele. Indien 'n verhoog beskikbaar is, nog beter. Hoe meer divers 'n spasie gebruik kan word, hoe beter vir die gemeente. Dit maak ook toekomstige beplanning rondom die fasiliteit makliker, aangesien die spasies vloeibaar in gebruik is. Daar kan vooraf bepaal word, watter areas deur hoeveel persone gebruik gaan word. Die opstel van die gemeenteprofiel wat tydens die gemeentebouproses plaasgevind het, sal 'n goeie aanduiding wees van die ratio wat benodig word ten opsigte van elke gebruiksarea. Hou deeglik rekening met die behoefte in kapasiteit van elke gebruiksarea voordat daar ooreengekom word, om 'n bepaalde fasiliteit te huur. In die soeke na die geskikte fasiliteit is dit nodig om die volgende vrae te vra:

- a. Watter gebou bied op die langtermyn die beste missionêre ligging aan die gemeente?
- b. Wat gaan die koste wees om die gebou te huur en wat is die eskalاسie oor 'n bepaalde tydperk van huur?

- c. Sal die gebou toekomstige groei van lidmaatgetalle kan hanteer?
- d. Sal daar veranderinge aan die binnekant van die gebou aangebring moet word om dit erediensvriendelik te maak en wat gaan die koste beloop?
- e. Hoe lyk die in- en uitgange van die terrein?
- f. Sal die huidige parkering voldoende wees?
- g. Hoe lyk die landskap en tuine?
- h. Is daar vergader- en onthaalareas of spasie om die benodigde areas te skep?
- i. Is daar speelgrondfasiliteite en ontspanningsareas?
- j. Is daar fasiliteite vir Sondagskool en indien nie, is die gebou sodanig ingerig dat dit op die goedkoopste manier geskep kan word?
- k. Sal die gebou bruikbaar kan wees om as 'n gemeenskapsentrum te dien?
- l. Sal administratiewe fasiliteite ingerig kan word?
- m. Is daar bergingsfasiliteite vir die gereedskap wat vir onderhoud- en tuinwerk benodig word en vir artikels wat tydens die erediens gebruik gaan word?
- n. Wat gaan die toekomstige instandhoudingskoste van die fasiliteit wees?

Die beste opsie van keuse in die Suid-Afrikaanse milieu is 'n skool se saal en verwante klaskamers. Die rede is dat 'n skoolsaal baie divers aangewend kan word, aangesien dit oor 'n verhoog beskik en verder 'n plat oppervlak met verskuifbare stoele is. 'n Verdere rede is dat die grootte van skole en die ruimte van geboue, wat die skoolsaal insluit, eers na 'n deeglike omgewingstudie beplan word en 'n toekomstige groeitendens inreken. Indien 'n gemeente dan 'n bepaalde gebied as bedieningsarea identifiseer, sal die skoolsaal se grootte, die omgewing se mense gewoonlik kan akkommodeer. In 'n beleidsdokument van die Kabinet van Suid-Afrika het die huidige minister van Onderwys, Me. Naledi Pandor, dit gestel dat een van die doelwitte van die Departement van Onderwys is, om die skole so te ontwikkel dat dit as gemeenskapsentrums kan dien. Sy nooi instansies, soos onder andere die kerke uit om in die ontwikkeling daarvan saam te werk (Kabinet 2005:10). Dit maak die keuse van 'n skoolsaal net soveel gunstiger. Ander redes wat die keuse van 'n skoolsaal net soveel gunstiger maak is die volgende:

i Ligging

Dit is belangrik dat mense in die direkte omgewing van die kerkkompleks, so dikwels moontlik in hul daaglikse omgang bewus gemaak en blootgestel word aan die kerk. 'n Skoolsaal is ideaal, omrede veral jonger potensiële lidmate hulle kinders by die skool besorg en sodoende op gereelde basis aan die kerk blootgestel word. Daaglikse blootstelling is maksimaal, selfs meer as met kerkgeboue wat deur 'n gemeente besit word. Wat egter noodsaaklik is, is leesbare aankondigingsborde en/of elektroniese borde by die ingang van die skool om die kerk se werksaamhede te promoveer. Om in die skool se nuusblad te adverteer en ouers bewus te maak dat die kerk op die skoolgronde is, is 'n verdere opsie. Die keuse van die skoolsaal maak die aanbieding van jeugaksies net soveel makliker omdat kinders nie van die skoolterrein verwyder hoef te word nie.

ii Toeganklikheid

Die toegange en uitgange van die perseel behoort van so 'n aard te wees, dat mense en motors maklik daardeur kan beweeg. Die meeste skole se toegange is so ontwerp en gebou om veelvuldige vloei van mense en motors te akkommodeer.

iii Parkering

Parkering is een van die mees bepalende faktore in 'n gemeente se betrokkenheid (vgl. Callahan 1983:86). Daar is 'n direkte korrelasie tussen beskikbare parkering en die betrokkenheid van die gemeente. Die meeste skole se parkeerareas by die saalkompleks is sodanig ontwerp dat dit die saalkapasiteit-parkering ratio in berekening bring. Die hoeveelheid lidmate wat die saal sal kan akkommodeer behoort dus binne die skoolterrein in die parkering verdiskonteer te word. In die huidige Suid-Afrikaanse omstandighede – motorkapings en motordiefstal – is veral veilige, toegangsbeheerde en omheinde parkering byna ononderhandelbaar. Erediensgangers is net soveel meer geneë om eredienste by te woon, indien hulle weet dat hulle motors veilig is en hulle nie onnodig blootgestel word aan gevare met aankoms en vertrek vanaf die perseel nie. Die meeste skole, in die huidige Suid-Afrikaanse omstandighede, is baie goed beveilig. Parkering op sypaadjies en oop,

verlate persele, word dus vermy. Oor die algemeen het skole, met die veiligheidsituasie in gedagte, die skoolgronde goed beveilig en sekuriteitspersoneel is meesal ook 24 uur per dag aan diens. Die meeste skole het ook gerieflike parkering – geteer, geplavei of met goed versorgde grasperke.

iv Geboue en Terrein

Wat die keuse van 'n skoolsaal veral gunstig maak is die onmiddellike beskikbaarheid van die volgende:

- a. 'n Skoolsaal wat multifunksioneel aangewend kan word.
- b. 'n Kombuis – die meeste skoolsale is beplan met naby geleë kombuise om tydens funksies te gebruik.
- c. Toilette – die toilette is gewoonlik beplan om die saalkapasiteit te diens.
- d. Goedversorgde landskap en tuine, wat op die koste van die skool onderhou word.
- e. Genoeg klaskamers vir kategeese om al die ouderdomsgroepe te akkommodeer.
- f. Speelgrondfasiliteite, rekreasiefasiliteite, bergingsfasiliteite en musiekareas.

7.3.2 Inrigting van Gebou

Die huur van geboue veronderstel dat daar bepaalde veranderinge aangebring sal word om dit erediensvriendelik te maak (vgl. Callahan 1995:66). Die gebou word so ingerig dat dit nie 'n idee van smerigheid, afgeleefdheid en slordigheid weerspieël nie (vgl. Callahan 1993:97; Bowman & Hall 2000:73). In die beplanning om die gebou te omskep om die interieur 'n kerklike atmosfeer te gee sal dit goed wees om op die volgende te let:

i Vloerplan

Dit is belangrik om 'n vloerplan van die gebou wat ingerig gaan word, te verkry. Sodoende kan die nodige beplanning gedoen word aangaande die uitleg en ook watter areas potensieel die meeste op 'n week-tot-week basis gebruik gaan word. In oorleg met die verhuurder, kan die uitbreek van 'n enkele muur, hope spasie skep. 'n Argitek behoort goeie insig en bruikbare raad in hierdie geval te gee. Tydens die beplanning is dit belangrik om in ag te neem, dat die meeste waarde – vanuit 'n finansiële uitleg – toegevoeg word aan die areas wat die meeste gebruik gaan word. Bepaal elke bediening se behoefte en stel vas, watter verbeteringe aan 'n betrokke spasie die effektiwiteit van die bediening sal verhoog. Die erediensarea sal gevolglik die meeste aandag ontvang, aangesien dit die hartklop van die gemeente is. 'n Tweede area van belang is die bergingsfasiliteit, aangesien die gebou heel waarskynlik veeldoelig aangewend gaan word. Kosbare gebruiksartikels wat tydens die erediens gebruik word byvoorbeeld die preekstoel, klanktoerusting en orrel behoort veilig geberg te kan word. Indien daar egter nie voldoende bergingsfasiliteite beskikbaar is nie, is dit nie genoegsame rede om die projek te laat skipbreuk ly nie. Daar kan met die verhuurder of 'n ander party ooreengekom word vir beskikbare en nabygeleë bergingspasie. Artikels wat slegs jaarliks gebruik word, kan moontlik op ander veilige plekke geberg word, wat nie noodwendig naby die kerksfasiliteit geleë is nie.

ii Beplanning

Sodra daar sekerheid oor die fasiliteit verkry is, kan beweeg word om die gebou toepaslik vir erediensgebruik te verander. Die skrywer wil voorstel dat die dienste van 'n argitek bekom word om met die nodige omskakelings van hulp te wees. Sy kennis van omskakelings en nuutste tendense in die boubedryf is onontbeerlik. Dit word aanbeveel dat ander kundiges ook betrek word soos klank-, beligting- en elektrisiteitsingenieurs. 'n Bourekenaar en binnehuisversierder is ook onontbeerlik. Die veronderstelling is dat die geboue so verander word, dat alle bedieninge sover moontlik daarby kan baat vind, sonder dat die struktuur verander word. Die volgorde van beplanning word as volg aanbeveel:

- a. In oorleg met die Finansiële Komitee en Boukommissie word 'n spesifieke bedrag wat vir die projek beskikbaar is bepaal.
- b. Die bedrag word met die argitek en bourekenaar bespreek, sodat daar binne die riglyne gewerk kan word.
- c. Die elektrisiteitsingenieur bepaal die elektrisiteitskapasiteit van die gebou en bereken of die kapasiteit genoeg is vir die omskakeling. Moontlike veranderinge kan lugverkoelers, verwarmers, beligting, dataprojektor, orrel en klankstelsel met luidsprekers insluit. Hy ontwerp die beligting op so 'n wyse dat die beligting tydens die urediens 'n kerklike atmosfeer kan skep.
- d. Die klankingenieur bepaal die akoestiek van die gebou en identifiseer die tipe klankstelsel wat dienlik sal wees.
- e. Hierna kan die binnehuisversierders betrek word om die kleurskema te bepaal. Hou sover as moontlik by kleure wat alreeds in die gebou aanwesig is. 'n Saal het dikwels alreeds gordyne en indien dit bruikbaar is, kan by die kleure ingeval word om onnodige kostes te beperk.

Dit is van uiterse belang dat die finale beplande koste van die projek aan die gemeente gekommunikeer word. Die gemeente word bewus gemaak waarvoor sy haar inlaat en of dit haalbaar is.

7.3.3 Die Bouprojek en Praktiese Omskakeling

Indien die gemeente die beplande projek goedkeur, kan daar met die omskakeling begin word. Dit word voorgestel dat 'n boukommissie aangestel word om die projek en finansiële uitgawes te monitor. Dit is ook nodig dat 'n projekbestuurder aangestel word om die bouwerk te laat plaasvind. Alle uitgawes word volgens kwotasie hanteer – ten minste 2 kwotasies – en die projek word aan die hand van die bourekenaar se skatting geëvalueer. Niks word aangekoop voordat dit nie eers deur die boukommissie goedgekeur is nie. Dit maak die proses deursigtig en plaas die projek bo verdenking, aangesien daar met die gemeente se fondse gewerk word. Dit word aanbeveel dat die projekbestuurder verkieslik 'n professionele persoon buite die gemeente sal wees. Lidmate vind dit moeilik om swak bouwerk of foute aan te spreek, indien die boubestuurder 'n mede-lidmaat is. Dit kan verhoudinge binne die

gemeente versuur, selfs ná die afhandeling van die projek. Indien die gemeente dit kan bekostig, word daar verkieslik nie van lidmate se professionele hulp gebruik gemaak nie.

Aalmoese van gemeentede is nie die voorkeur opsie nie, aangesien dit tot oneindige hartseer kan lei omdat skenkings nie altyd op standaard is nie en persone seergemaak voel as dit nie gebruik word nie. Donasies van rou boumateriaal soos klip, sand en sement is wel aanvaarbaar, maar moedig eerder kontantskenkings aan.

Onthou dat goedkoop duurkoop is. Aangesien baie geld op die gebou gespaar word, kan daadwerklik gekonsentreer word op die kwaliteit van die materiaal en die toerusting van die interieur, klank, verkoeling en beligting. Dit is belangrik dat die binnekant van die gebou 'n besondere kerklike atmosfeer sal skep.

Die volgende voorstelle word gemaak vir die inrigting van die interieur van die gebou:

- a. Die mure, indien dit nie by 'n kerklike atmosfeer inpas nie, kan met houtbekleding beslaan word. Dit kan ook die veelvoudige drade van die klankstelsel, orrel en dataprojektor verberg. Probeer om soveel moontlik inpropborde vir die stelsels, aan die voor-, middel- en agterkant van die gebou te installeer. Dit verseker dat die klankstelsel, orrel en dataprojektor net soveel makliker, sonder lang verlengingskoope verskuif kan word.
- b. Voorsien dat die saal se binnekant so donker moontlik gemaak kan word met behulp van ondeursigtige materiaal of gordyne – sodat die beligting kreatief benut kan word om 'n kerklike atmosfeer helder oordag te kan skep. Die gebruik van houtpanele teen die mure en gordyne kan 'n duursame kerklike atmosfeer skep.
- c. 'n Saal beskik gewoonlik oor stoele en indien dit duursame, opgestopte en opvoubare stoele is kan dit met kunsleer oorgetrek word om by die kleurskema in te skakel. Kunsleer is 'n beter opsie, aangesien ander materiale makliker verweer deur herhaaldelike hardhandige hantering daarvan.

- d. Bou die orrel en klankstelsel se luidsprekers so ver as moontlik in, omrede dit baie duur en sensitiewe toerusting is, wat maklik kan beskadig indien dit gedurig hanteer word.
- e. 'n Dataprojektor word verkieslik permanent teen die dak geïnstalleer, aangesien dit ook baie sensitiewe toerusting is wat maklik beskadig kan word.

7.3.3.1 Omskakeling van Saal

Om te verhoed dat die eienaar van die gebou en die huurder se daaglikse aktiwiteite met mekaar inmeng, word die volgende voorgestel:

- a. Die gebou se voorkant word as agterkant vir die kerk ingerig. Byvoorbeeld 'n saal se verhoog kan dus die agterkant van die erediensarea word en ook as 'n galery met stoele vir erediensbywoners dien. Dit kan as moederskamer dien, aangesien daar gewoonlik toegangsdeure aan 'n verhoog se agterkant is. Kinders en ouers kan dan vrylik beweeg, sonder om steurend te wees.
- b. Die dataprojektor se wit skerm kan permanent afgerol wees, aangesien dit weer aan die agterkant van die saal is en dus nie opsigtelik is nie.
- c. Alle bedrading van die stelsels se inpropborde word vanuit die dak, agter die houtpanele verberg.
- d. Die saal en voorportaal kan deur groot, duursame houtglydeure afgeskort word, wat voor die erediens toegeskuif word. Die saal se voorportaal word dan deur die kerk as inligtingsarea benut, deurdat inligtingsborde op wiele uitgestoot word.
- e. Die sydeure van die saal word dan as ingange gebruik, wat die lugversorgers of verwarmers ook meer doeltreffend laat funksioneer, omrede die deure toegehou kan word.
- f. Die preekstoel op wiele word dan in die binnekant van die saal voor die houtglydeure uitgestoot en die stoele word dus na die preekstoel gedraai.

- g. Indien daar na die erediens 'n opvoering plaasvind, kan die verhoog vir die spesifieke dag gereserveer word en die stoele kan dan na die erediens na die verhoog toe omgedraai word.

7.3.3.2 Kerk op Wiele

Indien 'n gehuurde gebou op gereelde basis deur die eienaar gebruik word, soos byvoorbeeld 'n skoolsaal, sal dit raadsaam wees om 'n kerk op wiele in te rig om die gebou kerklik multidimensioneel te kan gebruik. Hiermee word bedoel dat die preekstoel, klankkas, doopvont of doopbad, orrel en kateder almal op goeie en multibewegingswiele geplaas word. Die orrel kan op 'n platvorm met wiele geplaas word, aangesien dit 'n duursame instrument is wat dikwels uit saamgeperste hout vervaardig word en daar nie onnodig daaraan geboor kan word nie. Dit sal dus raadsaam wees om voldoende bergingsfasiliteit met goeie sekuriteit in te rig om hierdie duursame artikels in te stoor. Dit is gerieflik indien die bergingsfasiliteit so na as moontlik aan die gebruiksarea is, aangesien groot afstande van verskuiwing die artikels kan beskadig. 'n Kerk op wiele se voordeel is dat die artikels enige plek in die gebou geplaas kan word. Om die artikels te bewaar en die optimale gebruik daarvan te verseker kan die artikels met sorg na die erediens in die bergingsfasiliteit gestoor word. Die opstel en verwydering van hierdie toerusting en artikels behoort nie langer as 15 minute te duur nie.

7.3.3.3 Semi-Bestuurskantoor

Indien daar nie 'n bruikbare lokaal beskikbaar is om in 'n administratiewe kantoor te omskep nie, is dit geen rede om die projek te stuit nie. Met genoeg kreatiwiteit kan die onbenutte projektorkamer of 'n gedeelte van die verhoog in 'n administratiewe kantoor omskep word. Die administratiewe kantoor hoef nie noodwendig by die kerkgebou te wees nie. Dit kan vanuit die administratiewe beampte, skriba of predikant se huis bedryf word. Moderne tegnologie maak die moontlikheid van die opsie net soveel makliker as gevolg van rekenaars, internet, 'n eie rekenaardomein, selfone en faksmasjiene. Indien die administratiewe kantoor nie by die kerkgebou kan wees nie, is dit funksioneel om 'n klein area of afgebakende plek in te rig, waar

die nodige dokumentasie vir Sondag se gebruik beskikbaar sal wees – lidmaatskap-, debietorder-, doopvorms, kerklike tydskrifte ens. Die saal se voorportaal, wat as inligtingsarea afgeskort is, kan ook hiervoor instaan. 'n Tafel met nodige inligting kan ook op wiele uitgestoot word.

7.3.3.4 Kategeselokale

Kategese is 'n opdrag en behoort geakkommodeer te word. Indien daar van 'n gemeenskapsentrum gebruik gemaak word en daar nie kategeselokale beskikbaar is nie, kan goeie draagbare afskortings gebruik word om lokale in die sentrum te skep. 'n Nuttige voorstel is dat die sogenaamde *witgeluid* oor die klankstelsel gespeel word, indien al die ouderdomsgroepe in een lokaal geakkommodeer word. Woorde en klanke se geluide word in 'n direkte radius afgebreek en veroorsaak dat kinders langs mekaar in afskortings onderrig kan ontvang, sonder dat die een die ander hoor of steur. Indien klaskamers egter beskikbaar is kan met die betrokke instansie ooreengekom word om sleutels van beskikbare lokale te bekom. Indien moontlik kan 'n toesluitkas in elke beskikbare lokaal geplaas word om nodige kategesemateriaal in te berg. Dit is van belang dat die hele projek nie skipbreuk ly nie, net omdat enkele spasies te klein blyk te wees of omdat daar nie kategeselokale beskikbaar is nie. Met bietjie inisiatief kan klein spasies goed benut word, byvoorbeeld kleuters wat op 'n mat in 'n klein spatie geakkommodeer kan word. Die ingangsportaal van enige fasiliteit kan multifunksioneel met afskortings omskep word.

7.3.3.5 Musiekinstrument

Gemeentes, veral op die platteland, ondervind 'n tekort aan goed opgeleide orreliste. Musiekbegeleiding is egter 'n belangrike faktor om die erediens 'n vierende belewenis te maak. Die skrywer wil 'n paar voorstelle maak om dié behoefte aan te spreek, wat op die langtermyn geweldige kostes kan bespaar omdat 'n orrelis se vergoeding hierdeur bespaar word. Dit sal beteken dat die gemeente soveel meer finansiële bronne tot hul beskikking het om aan hul missionêre roeping aandag te gee. Eerstens kan 'n Allen orrel aangekoop word – indien daar 'n behoefte vir 'n orrel in die gemeente bestaan – wat met 'n stiffiedrywer kan funksioneer. Al die liedere kan

vooraf deur 'n beskikbare orrelis op stiffies opgeneem word. Die orrel se stiffiedrywer speel die klank deur die orrel, asof dit deur 'n orrelis self bespeel word. Die volume kan tydens die speel van die stiffie gestel word en ander funksiesleutels van die orrel kan ook terselfdertyd gebruik word om verskillende klanke na behoefte deur die orrel te speel. Indien 'n gemeente egter nie 'n orrel kan bekostig nie kan 'n volledige stel CD's by die NG Kerk Hoopstad aangekoop word. Dit is begeleidings CD's van die Liedboek van die Kerk waarop al die liedere in die huidige Liedboek van die Kerk opgeneem is. Dit kan deur die volgende rekenaarprogram gespeel word: Raduga of Cakewalk Audio 9. Die program kan die hoeveelheid verse wat benodig word opneem, sowel as die tempo en volume verander. 'n Derde opsie is om saam met vooraf opgeneemde CD's te sing. 'n Goeie voorbeeld hiervan is die 40 Gewildste Liedjies – Liedboek van die Kerk volume I en II. Hierdie liedere is reeds met musiekbegeleiding en sangstemme opgeneem. Die enigste probleem met die opsie is dat 'n kanon binne 'n kanon gevorm word, aangesien sekere liedere herhaaldelik gesing word.

7.4. Slaggate

Wanneer 'n ooreenkoms met 'n buite party gesluit word vir die huur van 'n perseel, ontstaan daar outomaties slaggate tydens die duur van die ooreenkoms. Dit sal goed wees om op die volgende slaggate te let:

- a. Nadat die projek afgehandel is word daar 'n gebouekommissie – die naam is slegs 'n voorstel – saamgestel vanuit die gemeente wat op gereelde grondslag met die verhuurder en/of sy verteenwoordigde kommissie vergader. Verkieslik geskied vergaderings aanvanklik op gereelde basis en daarna, sodra die meeste probleme uitgesorteer is, slegs op 'n jaarlikse interval.
- b. Duidelike riglyne is van belang, oor watter artikels verwyder mag word, sou die ooreenkoms deur een van die partye opgeskort word. Artikels wat permanent ingebou is; lugverkoelers, gordyne, ligte ens. en nie maklik verwyder kan word nie behoort duidelik in die kontrak omskryf te word.

- c. 'n Gemeente en die ander party is beide veronderstel om presies te weet waarvoor elkeen verantwoordelik is. Die groot gemeentebou vrae – wie, wat, wanneer en hoe – is hier van belang. Volledige omskrywende pligstate ondervang heelwat misverstande en skakel onaangenaamhede uit. Die skoonmaak van badkamers, onderhoud en herstel (soos die vervanging van gloeilampies) en die aankoop van skoonmaakmiddels en toiletbenodigdhede kan heelwat konflik veroorsaak indien dit nie in pligstate gespesifiseer word nie.
- d. Die pligtstaat van die koster of persoon wat opsig oor die fasiliteit hou, word verkieslik deur beide partye goedgekeur en gespesifiseer: byvoorbeeld wie vir watter vergoeding verantwoordelik is en wie wat gaan skoonmaak of laat skoonmaak.
- e. Duidelikheid word verkry oor watter party die fasiliteit die meeste gaan benut – insetkoste versus gebruikstyd – veral as daar ook ballet, musiek, karate of moderne danse deur private persone aangebied word. Dit gebeur maklik dat hoë kragrekeninge die gemeente onder verdenking kan plaas, terwyl die ligte en verkoelers dikwels deur onafhanklike verbruikers aan vergeet word.
- f. Sleuteldraers van die fasiliteit word noukeurig gekeur en slegs hulle mag die sleutels hanteer. Dit voorkom dat onskuldige persone verdink word as eiendom beskadig of vermis word. 'n Sleutelregister kan bygehou word, indien buite-instansies of privaat persone die gebou gebruik.
- g. Toekomstige uitbreidings word bespreek en duidelik gestipuleer. 'n Gemeente kan goedgunstiglik so 'n helpende hand na die verhuurder uitreik, dat 'n klomp ander verbouings en verbeterings rondom die kompleks later as vanselfsprekend aanvaar word. Die verhuurder kan vir alle noodsaaklikhede skouers optrek en die gemeente daarvoor verantwoordelik hou. Mede-aanspreeklikheid vir alle toekomstige projekte wat in belang van die gemeente en die verhuurder is, word op skrif gestel, na deeglike onderhandeling.
- h. Beide partye behoort oor genoegsame, afsonderlike en private ruimtes te beskik, waarin essensiële artikels geberg kan word. Die een party het slegs met toestemming toegang tot die ander party se bergingsruimte. Die oor-

en-weer gebruik van artikels kan lei tot ernstige skade of diefstal, wat goeie verhoudinge kan vertroebel.

- i. Gereelde, sinvolle gesprekke tussen beide partye is van belang, sodat die kommunikasie en onderlinge reëlins glad sal verloop. Die fasiliteit kan vanuit een sentrale kantoor bespreek en gereguleer word met 'n besprekingsregister – dit geld vir alle besprekings: kerk en buite-instansies. Elke bespreking of verandering, hoe gering ook al, word aan die ander partye deurgegee.

7.5. Moontlikhede van die Projek

Hierdie projek bied 'n legio van moontlikhede waarop kostes bespaar word. Moontlikhede wat ook in gedagte gehou kan word, wanneer 'n huurooreenkoms opgestel word:

i Huur

Die huur kan vasgestel word met 'n persentasie eskalاسie elke jaar teen 'n vaste koers – dit sluit die water en ligte in. Onderhandel die eskalاسie so laag as moontlik. Die buitensporige eskalاسie van water en ligte wat as gevolg van inflاسie mag ontstaan, het derhalwe daarna geen invloed op die huurder (gemeente) nie.

ii Instandhouding van Geboue en Tuine

Die instandhouding van geboue en tuine is gewoonlik die verhuurder se verantwoordelikheid. Onderhandel dat die verhuurder duidelikheid het oor sy verantwoordelikheid. Assuransie van die gebou is ook gewoonlik die verhuurder se verantwoordelikheid. Die artikels wat tydens die erediens gebruik word is die gemeente se verantwoordelikheid en word deur hulle verseker. Sodoende bespaar die gemeente baie kostes, omdat eksterieure onderhoud- en assuransiekoste vir die rekening van die verhuurder is.

iii Belasting

Die gemeente het 'n geweldige besparing op eiendomsbelasting, aangesien dit by die huurbedrag ingesluit is. 'n Belangrike saak waarop die aandag gevestig word, is belasting op eiendomme en geboue. Die nuwe wet op grondbelasting het op 15 Mei 2004 in werking getree. Die ou wet het net voorsiening gemaak vir belasting op grond, terwyl die nuwe wet ook die verbeteringe wat aangebring is, dit wil sê geboue, kan belas. In die vorige wetgewing was kerke en kerkgronde spesifiek vrygestel van enige grondbelasting. Die nuwe wet verwys egter nie na enige spesifieke vrystellings nie. Artikel 14 van die nuwe wet maak voorsiening dat 'n plaaslike regering of munisipaliteit 'n groep grondeienaars, spesifieke eiendomme of 'n spesifieke kategorie van eienaars kan vrystel van grondbelasting. Die betrokke regering of munisipaliteit lê dit egter jaarliks aan sy raad voor vir goedkeuring en kennisname. Die nuwe wetgewing maak ook voorsiening daarvoor dat dit nie nodig is om elke eiendom te waardeer nie. 'n Globale waardasie kan op 'n gebied van toepassing gemaak word, ongeag die waarde van die spesifieke verbeteringe op persele. Dit kan dus beteken dat 'n gemeentelike eiendom in 'n gegoede buurt teen die algemene waardasie waardeer word, sonder dat die werklike waarde vasgestel is. Die implikasie van hierdie wet strek verder as wat 'n mens graag sou wou toegee. Gemeentes het voor 15 Mei 2004, geen grondbelasting op enige van hulle eiendomme betaal nie. Vanaf 15 Mei 2004 is alle eiendomme onderworpe aan eiendomsbelasting. Die wet maak nie voorsiening daarvoor dat aansoek gedoen kan word vir die vrystelling of waardevermindering nie. 'n Grondeienaar mag wel die waardasie van sy eiendom bevraagteken en 'n beswaar indien – die implikasies hiervan is legio. Indien 'n gemeente se geboue met net 1% belas word, beteken dit dat 'n gemeente op 'n eiendom met 'n waarde van R1 miljoen, maandeliks 'n bedrag van R10 000 sal betaal (vgl. Agenda AKV 2004:489-499).

Bogenoemde impliseer 'n donker prentjie vir gemeentes, wat groot en duur kerkgeboue het en/of wil oprig, dit maandeliks moet onderhou en die skuld las moet aflos. Wanneer 'n gemeente egter huur is sy vrygestel van sodanige belasting en indien die verhuringsbedrag vasgestel is per huurooreenkoms kan dit nie addisioneel verhaal word nie. Indien die verhuurder die staat is – skoolsaal – sal die staat homself nie belas nie en kan die gemeente dit vryspring.

iv Grondeise en Ontvolking

Grondeise is iets waaraan baie gemeentes deesdae blootgestel word. Eerstens is daar die gevaar dat 'n gemeente se kerkgebou op grond opgerig is, wat voorheen onteien is en kan die grond in 'n grondeisgeding opgeëis word. Indien die gebou gehuur word, het dit geen invloed op die gemeente as sulks nie. Tweedens kan 'n gemeente se bedieningsarea ontvolk, veral in die platteland, as gevolg van die grondeise op plase. Demografiese verskuiwings binne Suid-Afrika, veroorsaak dat gemeentes heelwat lidmate verloor en ekonomies en finansiëel in die warmwater beland – standplase word opgehef, gemeentes smelt saam of hou op om te bestaan en finansiële verpligtinge op uitstaande skuld kan nie gediens word nie, weens ontvolking van gebiede (vgl. Dreyer 2002:1). Dit maak dat 'n permanente kerkgebou later kan leegstaan en indien 'n gemeente skuld daarop het, kan dit slegte reperkussies vir 'n gemeente tot gevolg hê. Indien 'n gebou gehuur word, kan dit geen invloed hê nie. Die huurooreenkoms vermeld duidelik dat die gemeente vrygeskeld word van enige verantwoordelikhede rondom die huur, indien die standplaas opgehef word.

7.6. Voordele van die Projek

Die werklike waarde van dié alternatiewe manier van bou kan eers bepaal word nadat die voordele van die projek onder oë geneem is:

- a. Die gemeentebouproses word afgehandel en daarna word die fasiliteite rondom die missie van die gemeente geskep. 'n Missiegedrewe kerkgebou kan dus realiseer.
- b. Die gemeente se fokus bly op sy missie en nie op die gebou nie. Die gemeentede se energie vloei na die missie en laat die gemeente nie momentum verloor nie.
- c. 'n Gebou kan geskep word wat in diens van die gemeente se roeping staan.
- d. Dit voorkom dat die gemeente die gebou as sakraal bejeën, aangesien dit 'n gewone gebou is en nie 'n tempel wat uitsluitlik as 'n woonplek vir God opgerig is nie.

- e. Die Bybelse Ideaal oor kerkgeboue word verwesentlik.
- f. 'n Gemeente hoef nie 'n duur en uitspattige kerkgebou te besit nie en gemeente-wees kan nog steeds realiseer, selfs sonder 'n kerkgebou.
- g. Die gebou kan deur die kerk en die gemeenskap gedeel word.
- h. 'n Perseel wat uitstekend in ligging is word bekom, al is daar nie vir die gemeente eienaarskap ter sprake nie. 'n Skool se ligging is ideaal vir blootstelling aan kinders, jong ouers en grootouers. Daaglikse blootstelling is maksimaal, selfs meer as met kerkgeboue wat deur 'n gemeente besit word.
- i. 'n Perseel word bekom waar toeganklikheid gunstig is, met voldoende goed beplande parkering.
- j. Die volgende fasiliteite is onmiddellik beskikbaar: 'n toegeruste kombuis – beplan volgens saalkapasiteit; gevestigde landskap en tuine; geskikte vergader- en onthaalareas; veilige speelgrondfasiliteite; rekreasiefasiliteite; kerksaal met stoele; kategeselokale; administratiewe fasiliteite; kleedkamers – volgens saalkapasiteit; bergingsfasiliteite; asook areas vir uitvoerende kuns.
- k. 'n Fasiliteit word bekom wat die gemeenteprofiel in balans laat funksioneer, volgens elke groep se behoefte.
- l. Fasiliteite word tot die maksimum benut en onnodige oprigting van geboue wat weke en selfs maande leegstaan of onderbenut word, vind nie meer plaas nie.
- m. Veranderinge aan die struktuur van 'n gehuurde gebou kan aangebring word om die gebou erediensvriendelik te maak. 'n Duursame interieur kan geskep word wat nog steeds bekostigbaar is, aangesien die strukture en meublement reeds beskikbaar is.
- n. 'n Saalopset leen hom uitstekend daartoe om erediensruimtes te skep, wat gemaklik vol en gemaklik leeg kan wees, deur van verskuifbare stoele en afskortings gebruik te maak. Die saal se gordyne kan oop- of toegemaak word om die erediensarea se grootte aan te pas.
- o. 'n Gemeente kan 'n kerk op wyle wees met: orrel, preekstoel, kateder, klankkas en doopvont of doopbad op wyle.
- p. Die projek is koste effektief. Daar is nie nog so 'n missionêre kerkgebou-model, met al dié beskikbare fasiliteite wat so goedkoop is nie. 'n

Volledige kerkgebou kan in 'n baie kort tydperk deur 'n relatief arm gemeente bekostig word, sonder om enige skuld te maak.

- q. 'n Gebou kan met relatief min finansiële uitleg omskep word sonder dat dit slordig, smerig en vervalte lyk.
- r. Die kerkgebou en erediensarea kan multifunksioneel aangewend word en het 'n plat erediensarea met verskuifbare stoele.
- s. Die gemeente is dus in 'n gunstige posisie om die kwadrantmodel te kan handhaaf.

7.7. Samevatting

Die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika het nog altyd na haarself verwys as 'n belydende Kerk en nie as 'n belydenis Kerk nie. In die Kerk gaan dit nie oor die proklamering van dogmatiese waarhede – wat vir tyd en ewigheid geld nie – maar om mense te bring tot 'n eksistensiële belydenis van hulle geloof in God. Dat die Kerk deur geloof, gebed en onder leiding van die Heilige Gees, hermeneuties poog om God se Woord vir vandag opnuut te hoor en te vertolk. Dit beteken nie dat die belydenisse van die Kerk geïgnoreer behoort te word nie, intendeel, dit is onontbeerlik. Ons is nie die eerste mense, wat ons geloof in God bely nie. Daar is 'n skare van gelowiges, wat deur die eeue heen hulle geloof in God bely het. Hulle belydenisse help ons, bied 'n identiteit en verwysingsraamwerk, waarbinne ons opnuut saam met hulle kan bely, maar dit mag nooit verword tot 'n dogma waarbinne God vir alle tye in menslike, teologiese konstruksies vasgevang word nie. Ons kan nie deur teologiese konstruksies mure om die Allerhoogste God bou en Hom in ons denksisteme probeer beperk nie. Die Reformatoriese uitgangspunt van die Bybel as *normerende norm* en die belydenis as *genormeerde norm*, plaas die verantwoordelikheid op ons om telkens na die Bron terug te keer, en binne elke nuwe konteks weer vars en lewensgetrou ons geloof te bely (vgl. Dreyer 2004:6,8). “To each generation, to each congregation, God gives words of vision to provide a fresh, personal sense of purpose and a direction for ministry” (Richards & Martin 1981:165). Dit vra van die Kerk om voortdurend nuut oor haarself te dink en plaas in die besonder 'n verantwoordelikheid op die Kerk om telkens weer, binne haar eksistensiële verstaan van God, hermeneuties

nuut te dink oor die inrigting van haar kerkgeboue, binne haar missionêre- en dissipelskapsroeping.

Hierdie studie is 'n poging om die Kerk nuut te laat dink oor sy missionêre roeping en verantwoordelikheid voor God. Om haar kerkgeboue nie te sien as 'n doel opsigself nie, maar as 'n middel tot 'n doel. Dit is 'n poging om riglyne vir die praktyk te skep, om op die wêreld, hul nood en behoeftes te fokus en nie op geboue en die oprigting en instandhouding daarvan nie. Dit is 'n poging om 'n missionêre kerkgebou-model voor te lê om in die Kerk as werkbare riglyne te gebruik.

Die Kerk het in 'n besondere tyd in die geskiedenis van Suid-Afrika gearriveer, waarin baie lidmate onsekerhede beleef. Die Kerk se werk is veronderstel om sterker as ooit voort te gaan en binne hierdie spesifieke opset is hierdie riglyne duidelik van toepassing. Die Kerk leef in 'n tyd van geleenthede en gemeentebou gaan oor diens, dissipelskap en om die wêreld rondom die Kerk te verander. Daar is vir te lank duursame kerkgeboue opgerig om net vir 2 ure op 'n Sondag te gebruik. “Regrettably, some congregations have more space and facilities than they need and the maintenance of the building ends up being their primary mission” (Watson 1981:47). Elke gemeente het egter 'n kerkhouplek nodig om bepaalde liturgiese elemente te beleef en om binne 'n kerklike atmosfeer in verhouding met God te staan. Hierdie riglyne bring 'n nuwe visie op kerkgeboue. Dit bring hoop vir gemeentes om missionêr te funksioneer en tog ook 'n kerkhouplek te hê en die Bybelse Ideaal te verwesenlik.

1 Samuel 7:12

Tot hiertoe het die Here my gehelp!